II
6-146
372U
M.54

محمود مرجانی .

توركی اوقو

برنچی جزء

1601

بهاسی ۵ تیین .

Государств. Баш. Центр. ... библиотека

ابتدائی مکتبلرده الفبادن صوڭ اوقتور اوچون قرائت .

B. A. S. S. R.
Qilmi Katepxana...
№
Научная ...библиотека

اوزگەرتلوب- آرتەرلوب ایکنچی مرتبه باصلدی .

ЭЛЕКТРО-ПАРОВАЯ ЛИТО-ТИПОГРАФІЯ
Товарищества «КАРИМОВЪ, ХУСАИНОВЪ и К°»
Оренбургъ.
1912.

P1091

یالقاو بالالر: «بوگون اوینیم ئلی، ایرته‌گه اوقورمن» دیلر.
طرش بالالر: «بوگون اوقیم ئلی، ایرته‌گه اوینارمن» دیلر.

37
38
1903
Национальная библиотека
имени Ахмет-Заки Валиди

توركی اوقو

برنچی جزء

ابتدائی مکتبلرده ــ الفبادن صوڭ اوقتور اوچون قرائت

Государств. Баш. Центр. Библиотека
R. S. S. R.
Qьnnь Kitəpxana
№
Научная Библиотека
Б.А.С.С.Р.

مرتبی: محمود المرجانی.
ناشری: حسین حسینوف.

اوزگه‌رتلوب آرتدرلوب ایکنچی مرتبه باصلدی.

Типо-литографія Т-ва „КАРИМОВЪ, ХУСАИНОВЪ и К-о“.
ОРЕНБУРГЪ-1912 Г.

اعوذ بالله مين الشيطان الرجيم

بسم الله الرحمن الرحيم

يلدە وقتلر

كوز.

قرلر بوش قالا، ياڭفرلر ياوا،
جيرلر دملانا، بو قاى چاق بولا؟

«ع. طوقايف»

كوز آيلرى: - سينتەبر، اوكتەبر، نويابر.

بالالر هم قوشلر. بالالر صاندوغاچقە: - «ماتور قوش! بز سينىڭ ماتور طاوشلرڭنى صاغنورەز، كيتمە بزدن» ديلر. صاندوغاچ بالالرغە: - «اى جانلرم! مينى شول سزدن صالقنلر هم ياڭغرلر قووالر. قاراڭز ئەنە اوى توبەلرندە مينى نى قدر ايبدەشلرم كوتوب طورالر. ايرتەگە، خداى بيورسە

سز يوقلاب قالورسز، بز قبله ياقغه كوچه‌رمز.
آنده ايندى صالقنده يوق، ياڠغرده يوق. جيل
آغاچ بوتاقلرندن يافراقلرن يولقوب آلمى. قوياشده
بولوط آستنده‌غنه قاچوب ياتمى» دى. بالالر: «سين
صوڭ طاغيده بزگه تيز قايتورسگمه؟» ديگاچ، صاندو-
غاچ: «قورده قارلر ئروب بتكاچ، آغاچلر يافراق
ياروب قرلر ماتورلانا باشلاغاچ سزگه ياڭا جرلر
آلوب قايتورمن!» ديب جواب بيردى.

كوز كوننده ايگن صوغا طورغان وقتدن كوڭللى
وقت يوق. هر اش اوز ره‌تندن بيك يڭل اشله‌نه
بارا. اورمانلر، قرلر بارسيده اشچيلرگه «تيزره‌ك،
تيزره‌ك!» ديب قچقرغان شيكللى بولالر. نيندى
ماتور طاوش! بو طاوشقه كم ايرته‌ره‌ك اويانسه،
شول بختلى بولا، شول كشيگه كوڭللى‌ره‌ك بولا. كولته
تويه‌گان آربا يانندن آلا طايچق سيكرگه‌له‌ب،
شادلانوب، اويناقلاب اويگه قايتوب كيله. توشگه
طابا هراوى تيره‌سنده اشچيلرگه حاضرله‌نگان تدملى
آش ايسلرى كيله. اندرلرده، تورلى يرده ايگن

صوغوچیلرنڭ یوغاری کوتەرلگان قوللری ایله آلماش تیلمەش کوتەرلگان چاباغاچلری غنه کورنه.

کوز

(عبدالله توقایدن آلندی)

کورەمسز دوستلرم کوز کیلدی طشده
اوزاق طورماس کیلور آق طونلی قشده،
کیته باشلادی بزدن ایندی قوشلر،
آلار بزدن یراق یولرده قشلار.
ئولوب طورسام ایدی مین آلتی آیدای،
ئروب بر یوقلاسام مین صاری مایدای،
شولای یوقلاب بهار یتکانده طورسام،
طوروب طاغن یەشل جیرده اوطورسام؛
بختلی شول زمان مین بیك بختلی
کولەر ایدم اویاندم دیب وقتلی.

ایکی یولاوچی

کوز کونی ایدی. ایکی یولاوچی بر آولده قونارغه طوقتاغانلر ایدی. شول کونده آولده اوط

چقدی. یولاوچیلرنك برسی طوروب کیندی. خلق غه بولشلق غه بارورغه اویلادی. ایبداشی آنی قوتورته باشلادی: - «اوز یولمز غه باریق. مونده بزدن باشقه‌ده خلق جیته‌رلك. بره‌ونك یانووندە بزنك نی اشمز بار؟» دیدی. اوّلگیسی آنی طڭلا-مادی: - «سینك اویاتك یوق شول!» دیدیده چغوب کیتدی. اول باروب یتکانده بر اوی بتونله‌ی اوط اچنده ایدی. بر خاتون: «بالالرم! جانلرم! یاناسز!» دیب جلاب طورا ایدی. یولاوچی مونی کوردیده خاتون‌نی قزغانوب اوط اچنه کروب کیتدی. قاراب طوروچیلر: - «خراب بولدی بو کشی، چقماس ایندی، اوزی یانار» دیدیلر. اوزاق اوتمه‌دی، تگی کشی اوط اچندن ایکی بالا آلوب چغوب آنالرینه طابشردی. اوزینك چه‌چلری کویگان، کییملری توتونله‌نوب طورا ایدی.

کوز یتدی، بالالر ئه‌یده مکتبگه!

بالالر، ئه‌یده مکتبگه، ئه‌تەچ قچقردی کوبدن! تزلگز کیل رەتکه، قارادی قویاشده کوکدن.

قوشلر قورطلر هم کشی، هرقایسی اش باشلادی.
هر کمنڭ بار اشی؛ بوه‌وده اش‌دن قاچمادی.
باق: قرمسقا یوك طاشی، بال قورتقایی طاتلی - بال؛
قوشقای او یاغه موك طاشی.قوشدن قورتدن عبرت آل.
باصوده قرده اش طولدی: أو یانوب اورمان شاولیدر،
طوقران کوبدن طوقلدی، صاندوغاچقای صایریدر.
آوچیلر آو صالالر..... یالقاونی الله یاراتمی،
بسم‌الله دیب، بالالر! باشلاکز تیز صاباقنی.

«دردمند»

قش

هر جیر قارلانغان، صولر بوزلانغان
اوینی جیل - بوران، بوقای چاق طوغان؟

(طوقایدن)

<u>قش آیلری:</u> دیکابر، غنوار، فیڤرال.

قش یتدی. اول کیلوب یتکاچده ایڭ اللك قوشلرنی قووا باشلادی. جیل آغاچلرنڭ یافراقلرن یولقوب آلوب یول بو ینچه سبروب یورته باشلادی.

قوشلر جیولوب اویلاشا طورغاچ قچقرا قچقرا
دیگز آرتینه اوچوب کیتوب بتدیلر. مونده تیك
چبچق‌لر ایله پسنەکاوگنه قالسەلرده آنلرده اوی
توبەلری آستینه یاشرنوب بتدیلر. ایندی قش،
قر جانوارلرن قسا باشلادی. قرلرغه قار جەیوب
قویدی هم اورمانلرنی کورتلر ایله طوتردی. قر
حیوانلرینڭ بوڭا بیك ایسلری کیتمەدی: قایسیلرینڭ
طونلری بیك جلی؛ قایسیلری یر آستندەغی تیرەن
اویالرینه کروب یاتدیلر. تیین ایمەن آغاچی
توبندەگی اویاسندە چیکلەوك واتوب یاتا؛ آیوده
اوز اویاسندە آیاغن صوروب (یالاب) یاتا باشلا-
دی. آطلر، صیرلر، قوی هم صارقلر جلی آبزار-
لردە، حاضر پچەن، جلی صو اچوب تیك یاتا باشلا-
دیلر. قش بردن بر صالقنایا بارا.

قش یتکانن صودەغی بالقلرده سیزه باشلیلر.
کوللر، یلغەلر اوستینه صوبایسز، باغاناسزغنه کوپر-
لر یاصالا. کوللر، یلغەلرنڭ اوستلری قاتا. بالقلر
تیرەنگەرەك کیتەلر. بوز آستندە آنلرغه جلیراق

بولا. تره زه پیالالرینه صالقن: چه‌چكلر، بیزه‌كلر یاصی. كشیلر میچلرینه یاقغانلرده، قش‌دن كوله‌لرگنه. یوللرده یوكلی چانالر قشدن كولـگان شیكللی راحتله‌نوب بارالر. آطلردن بو (پار) چغا، یه‌مشیكلر كون بیه‌له‌یلرن صوغا صوغا صالقننی ماقتیلر. ایلك كچكنه بالالرنگده صالقندن قورقماولری قش‌غه بیك آور طیولدی. بالالر تیك اوینیلر: چانا شووالر، قار تیشه‌لر، طاولر یاصیلرده صو سیبوب تیزره‌ك طوگدرورغه «طاغیده صالقنراق بولسون ایدی» دیلر. صالقن آچوندن بر بالانك قولاغن چمته، ایكنچی‌سینك بورنن تشلی. بالالر سر بیرمیلر: قار ایله اووالرده اوط شیكللی قزدرالر. قشنك آچووی طاغنده آرتا.

قش كونلری
(دردمند دن)

قارتایدی جهان... گللرده بتدی!
كیچمكده زمان ـ قشلرده یتدی!
اییلدی بوطاقلر، قارلر آصلدی،
طاولر، بولاقلر بارده باصلدی.

کوك بوزلر قاتوب، اویوشوب یاتوب،
چیشمه‌کای شمدی ..... بار جهان طندی!
جیل‌گنه یامان صزغره، اوره،
کوکلرده یوره به‌س ایله طومان!

قویاش، صووق هم جیل.

بر کشی یولدن بارغانده، آکار قویاش ایله صووق هم جیل قارشی اوچرادیلر. آغای بونلرنی کورگاچ، یول اورطاسنده طوقتاب، بیك اییلوب الوغلق أیله سلام بیردی.

— «مینم قزدرومدن قورقوب، مینی الوغلادی اول» دیدی قویاش.

— «یوق اول میندن آرتغراق قورقا، سلامنی میگا بیردی اول» دیدی صووق.

— «ای قویسه‌کزله یوق سوزنی. اول آغای سزنك برگزنیده الوغلامی؛ تیك مینی‌گنه الوغلی» دیدی جیل. شولای ایتوب بولار اوچه‌وسی قچقرشا باشلادیلر.

- «طوقتاگز آلای بولسه، آغاینك اوزندن صوراب قاریق!» دیدی قویاش.

بو سوزگه باشقه ایبده شلری ده کوندیلرده آغایدن باروب صورادیلر.

«جیل گه سلام بیردم» دیدی آغای. جیل:

«ئه نیحال؟ ئه‌یتدم بیت مین سزگه» دیدی.

- «طوقتاگز آلای بولسه مین آنی قزدریم نلی، صاغنسون مینی بر آز دیدی قویاش. بوگار قارشی جیل:

- «مین اوروب صالقنایتوب طورسام بر نرسه‌ده اشلی آلمازسك» دیدی.

«آلای بولسه مین طوكدریم (اوشوتیم) ئلی دیدی صووق.

جیل:

«اوینا ما! مین اورودن طوقتاسام باری بر طوكدرا آلمازسك» دیب جواب بیردی. آغایده صاو هم سلامت کوینچه اوز یولیند کیتدی.

آق بابای (قارت بابای)

(طوه بعدس)

بتون دنیا آپپاق بولوب قار یاوغانده،
ایشك آلدی اورام توبه آغارغاندد،
آپپاق بولوب قایتوب کیله بزنڭ بابای
بزگه تورلی تورلی اوینچق الغانده.
شادلانشوب بز ئەیتەبز: «رحمت بابای!
سیڭا طاغن کوب یل عمر بیرسون خدای،
بابای مسکین قار، یاڭغرغه قارامیچه،
بزنی شادلاندرمق اوچون یوری شولای.

قار آستنده کشی

قش کوننده بر کشی، قایدندر قایتوب کیلـگانده بوران چغوب آداشوب قالدی. آداشوب بایتاق یورگاچ یول طابوب بولماسمه دیب، چاناسندن توشوب یول ازلەرگه کیتدی. یولنیده طابا آلمادی؛ ئەیلەنوب چاناسینه قایتیم دیسه، آطی ایله چاناسنده طابا آلمادی اول آراده اوزن کورتده باصوب کیندی. آطی، اییەسینڭ اوزاق کیلمەگانن سیزگاچ، اوزیده طوڭا باشلاغاچ قوزغالوب کیتوب ایسەن صاو اویلرینه قایتوب کردی. اویده نی

کورسونلر: آط یالگزیغنه، ایپەسی یوق. بو خبر تیزگنه آولنڭ آق صاقال قارتلرینه یتدی. قارتلرنڭ دیمله‌وی بوینچه آول کشیلری کورەکلر هم اتلر ایله ازلەرگە چقسەلرده تگی کشینی طابمی قایتدیلر.

ایرتەگیسون بوران باصلغاچ، کیچەگی یولدن باشقه بر کشی اوزوب بارغانده، یولدن یراقغنه یرده بر اتنڭ قازنوب یاتقانن کوردی. شیکلەنوب باروب قاراسه اتنڭ آزابلانوب یاتقان یرنده قار آستینه بر تیشك توشوب کیتکان. نرسه ایکانن بلەسی کیلوب بر آزقازیغان ایدی، ثلیگی تیشکدن بو (پار) چغا باشلادی. شوندن بو کشی بیك تیز چابوب آولغه قایتدیده، کشیلر آلوب کیلوب ثلیگی یرنی قازوب قارادیلر. نی کورسونلر، کیچه یوغالغان کشی قار آستنده ایسەن یاتا. بیك تیز چاناغه صالوب اوستن طونلر، یورغانلر ایله قابلاب اوینه آلوب قایتدیلر. تیك بر یولی اویگه کرتمیچه طشده کوینچه بیك اوزاق قار ایله اودیلر. بتونلەی یومشاغاچقنه اویگه کرتوب یاتقزدیلر. مسکین آبزی اویده بایتاق یاتقاچ‌غنه ایسینه کیلوب بر آز آشارغه صورادی.

Национальная библиотека
имени Ахмет-Заки Валиди

قسقه بر سوز

(طوقایفدن)

کیت ئلی سین آق صاقال قش! کور ئه‌نه طاودن طوری
ته‌گه‌ریدر اول ماتور قز ـ یازنڭ آلتون قایتونی.
تیز یوغال، ای قش بابای سین، آلده تیز قاچ قارت
باشڭ
باری بر کورسه‌لڭ قاچارسڭ، یازی ـ گللر پادشاسن!
برده یوق اول پادشانڭ ملطق، قلچ آلماسلری
هر یاغنده آللی، گوالی کوبه‌له‌کدن عسکری.

—

یاز

بوز هم قاراردی، صولر جوگردی،
بەلاب بلعالر، یاشلر توگلدی.
کوبلر اوزایا، تونلر قسقارا.
بو قایسی وقت؟ هه آیتوب قارا!
(طوقایفدن)

یاز آیلری: مارت، آپریل، مای.

ایندی قارلر اروب، هر یرده گورله‌وکلر آغا
باشلادی. تره‌زه‌دن یاز ایسی کیله.. . اوزاقلامی

قورلر اورمانلر یەشەرور، صاندوغاچلر صایری باشلار. ایندی کوك یوزی بیك آچق هم صاف. قویاشده شاقتیوق جلندی. صالقن بوران هم آچی جیللرنك بەیوەملری ینه بایتاق وقتقه کیچکدی. هر کمنك کوڭلی شاد، یوزی آچق. قایغیلی کشیلرده، بەیرەم کونگی شیکللی شادلانغانلر. شایان بالالرنك قچقروب کولوشولری، اتسز قوشلرنك صایراولری، هر کمنك قش کیتوب یاز کیلوگه شادلانغانلرن کورسه ته لر.

یاز باشنده اومارطه قورتلری.

آور، صالقن هم کوڭلسز قش کیتوب ماتور یاز کیلگان ایدی. قویاش قرلردن قارلرنی ارتکاچ، بلطورغی اولەنلردن یەشل چیرەملر، آغاچ بوتاقلرندن یەش یافراقلر کورندی. منه اومارطه قورتیده قشقی یوقوسندن اویانوب، قوللری ایله کوزلرن صیپا- شدرغالاغاچ ایبدەشلرن اویاتدی بارسیده برگه جییلشوب قار، بوز هم صووق جیل کیتدی میکان

دیب اومارطه نلڭ کچکنه تیشگندن قارادیلر ایندی ڟشده قویاشنلڭ جلیته باشلاغانن کوروب، اومارطه‌دن چقدیلرده آلما آغاچینه باروب قوندیلر.

« ای آلماغاچ: سینده بزمسکینلرگه یاراولی بره‌ر نرسه یوقمه؟ بز بیت قش بوینچه بیك آچقدق» دیب آلما آغاچندن صورادیلر آلما آغاچی:

- «یوق شول جاناشلرم! سز ئلی بیك ایرته کیلدگز؛ مینم چه‌چکلرم ئلی بورلرندن چقمادیلر، سز حاضر چیه آغاچینه باروب قاراگز» دیب جواب بیرگاچ، قورتلر چیه آغاچینه باروب قوندیلر. آڭارده:

«ای یاردملی چیه آغاچی! سینده بز مسکین قورتلرغه یاراقلی بره‌ر نرسه یوقمه؟» دیدیلر. چیه آغاچی قورتلرغه:

« ایرته‌گه کیلوب قاراگز جانلرم! بوکون ئلی مینم بر چه‌چگمده آچلغانی یوق؛ آچلغاچ کیلگان قوناقلرغه مین شادلانورمن» دیدی.

قورتلر چیه آغاچندن بوجوابنی ایشتکاچده

قایغورشوب غنه اویلرینه قایتورغه طورغانده
آغاچ توبلرنده واقغنه زنگه‌رسو توسلی چه‌چکلر
کوردیلر.

بو میله‌وشه چه‌چه‌گی ایدی. قورتلر شوکار
باروب آشادیلر، اچدیلرده شادلانشوب اویلرینه
(اومارطه‌لرینه) قایتدیلر.

یاز خبری

(روسچه‌دن)

کیلدی آق دیگزنك آرتندن اوچوب بر قارلغاچ،
قوندیده اول صایرادی صایلاب اوزینه بر آغاچ:
«کوبمی فیڤرال قاش جیورساڭ هم آچولانساڭده
سین،
باری بر، دی جیتدی یاز هم روحینه قشنك یاسین.
یاز جیته‌درفایده یوقدر، کوبمه غیر تله‌نسه مارت،
خلقمزنك سوزی بوینچه، گرچه مارت، ایتسه‌ده
«شارت!».
جاوسه‌ده قارلر، طبیعت اشلی ایندی اوزاشن،
تیزدن ایسنه رمز قزل، آل، گل چه‌چکلرنك ایسن.

(طوقایفدن)

آوللەغی اش آطی نی اویلی ؟

مونه یازجیتەردە، قردەغی قارار اروب بتکاچ، مینی جیر سورورگە صوقا غە جیگەرلر. جەی بولغاچ، قزو کوبلردە، قرلردە، بولونلردە پچەنلر چابارلردە، مین پچەن یوکلرن طاشورمن: کوز یتکاچ آرش هم صلی کولتەلرن قردن اندرغە طاشورغە طوغری کیلور. آغایلر ایگن صاتوب، کیرەکلرن آلورغە دیب بازاردن بازارغە چابارلر. شول وقتدە میکادە جیگلگان کیلش پچراقدە هم یاکغر آستندە، قایسی وقتلردە کونی تونی یورورگە طوغری کیلور. قش کونلرندە آغایلر اورمان کیسکاندە هم آرباغە اوطن تویەگاندە، میکا تزدن قارغە باطوب کوتوب طورورغە طوغری کیلور. مونە شولای بزنك عمر ـ یل تەولـگی اش ایلە اوزوب کیتەدر!

—

کوبەلەك هم کچکنە بالا

تورلی چەچکلر ایلە طولغان باقچەدە بر کچکنە بالا کوبەلەك آرتندن یوگروب یوری ایدی. بالانك قارت آناسی، بالاسینك اویناغانن قاراب اوطورا

طورغاج صاف هواده ایرکنله‌ب یوقوغه کیتکان ایدی.
بالا بیك تیز آناسی یانینه یوگروب کیلدیده طارتقالاب اویاته باشلادی:
- ئه‌نی، ئه‌نی! کوبه‌له‌کنڭ قاناتن تگوب بیر! مین آنڭ برقاناتن یاکلش اوزوب آلدم- دیدی. آناسی:
-- « آی رحمت جاوغان بالا! نیشله‌دڭ سین؟ کوبه‌له‌کنڭ قاناتن تگوب بولامنی؟!» دیسه‌ده، بالا همانده:
— « ئه‌نییم، جانم! تگوب بیر کوبه‌له‌کنڭ قاناتن، مین آنی یاکلش اوزوب آلدم، ایندی بیك قزغانام اوزن!» دی ایدی.

جه‌ی

آشلقلر اوسدی، باشاقلر پشدی.
قویاش پشره، تیرگه توشوره.
خلق اشوغه، کیته باصوغه،
اوراغن اورا، بوقای چاق بولا؟

(طوقایفدن)

جای آیلری: ایيون، اییول، آوغوست.

منه جه‌ی کونی. اسسی هم قوری. قزولقغه چدار

حال یوق. کون اوزون. تون برده یوق. شَفَق
ایله طاڭ یاقتیسی بورگه قوشلا. یاقترغاچده هر کم
اوز اشینه یابشا. قوشلر دنیا یاڭغراتوب صایریلر.
حیوانلر کتوگه کیته. کوب یرده جهی کونینڭ
برنچی اشی پچهن چابو هم جیو بولا. ایرلر چابالر،
خاتون هم قزلر جیوب اویهلر. آندن صولڭ اوراق
باشلی. آندن صولڭ ایرلر ایگن صوغوب، اورلقغه
(چهچرگه) آشلق حاضرلیلر، آرتغن صاتوب آقچه
یاصیلر، بورچلرن تولیلر خاتون قزلر ایگننڭ
قالغانن اوروب بترهلر. آندن صولڭ چهچو باشلانا.
چهچودن صولڭ ایگننی بتونلهی قودن جیوب بتروب،
کیرهگن صوغالر. آرتغن کوز هم قش کونلرنده
صوغارغه جیوب کیبهن ایتوب اویوب قویالر. اش
وقتنده آولده اشکه یاراماغان قارت هم قارچقلر
اوی صاقلارغه، کچکنه بالالر اوز تلهگانلرنچه اوینار-
غهغنه قالالر. کوزگه طابا، ئهون صوغو، کیندر یولقو،
طالقش طالقو، بغدای جوو شیکللی اشلر باشلانا. شو-
لای ایتوب شادلقلی هم طوقلقلی کوزده یته. شوڭا کوره
آول خلقی «سینتهبرده سینده بر، مینده بر» دی.

آچق هوا هم بولوطلر

بر قالا بالاسی، کوك یوزن قابلاب آلغان بولوطلرنی کورگاچ بیك کوڭلسزلەندی:

-- « بیگرەکدە سویکمسز ایندی بو بولوطلر. شونلر آرقاسندە یاقتی قویاشنیدە کورور حال یوق؛ کوك یوزندە کوروب بولمی. مونە ایندی طاغن یاڭغرنی کوتدە طور!» دیدی.

بوڭا قارشی آنڭ آتاسی:

— « سین بردە اویلامیچە سویلیسڭ اوغلم! درست، آچق هوا بزگە بیك کوڭللیدە، تیك بو بولوطلی کونلر هم قوت چقغچ قارا بولوطلر آول کشیسینە بیگرەکدە کوڭللی. بو بولوطلر خدانیڭ بر رحمتی اوغلم!» دیدی.

اومارطە قورتی هم کشی

اومارطە قورتی بر کشیگە اوچراب:

— « مین سزگە بارلق جانوارلردندە فایدەلیراق بیت!» دیدی.

کشی :

«یوق یاکلشاسڭ طوغانقایم ! » دیگاچ، اومارطه قورتی ینه‌ده :

« آلای بولسه دنیاده سزگه بزدن فایده‌لیراق کم بار صولڭ ؟ » دیب صورادی .

کشی بوڅار قارشی :

« بزگه سیندن فایده‌لیراق جانوارلر بیك کوب . مونه شونلردن برسی صارق . بز صارقنڭ جونندن باشقه دنیاده طورا آلمیمز . ئه سینڭ بالڭنی آشامیچه بیك ایرکن طوروب بولا . آندن باشقه مین صارقنڭ جونن برده آزابلانمیچه غنه آلام . سینڭ بالڭنی آلورغه تله‌سه‌م آغووڭدن (اوغڭدن) قورقام » دیب جواب بیردی .

آچی طرما : «مین بال ایله بیك ته‌ملی بولام» دی.

بال طرماغه : « مین سیندن باشقه‌ده بیك ته‌ملی شول » دی .

—

ياڭغر طامچیسی

(طوقايفدن)

یازغی جاڭغر طامچیسی، بر باشقه طامچیدن صوری،
ئلله بلمیچه صوری، ئلله شایاروبمی جوری:
نی سبب اوقلو کبی بز، بر جولی کوکدن توشوب،
بو ترەزەگە کیلوبدە، بەریلەبز « شب دە ! شب !
بو سؤالینه جوابدە ایبدەشی ئەیتە موکار:
بو ناچار اوینڭ اچندە، ایکمەگی یوق یارلی بار.
یتکرەبز بز آکار، بر بیك ماتور شادلق خبر،
آلدەغی کوزگە آرش، هیچ شبهەسز بولور چیبەر.

صلوات کوپری هم قویاش

بر یاخشی یاڭغرلی بولوط اوزوب کیتکاچ،
کوکدە یالتراب قویاش چقدی. قویاشقه قارشوق
جیدی توسدە ماتور صلوات کوپریدە کورندی.
اول اوزینڭ ماتورلغینه هم کشیلرنڭ ماقتاولرینه
آلداندی:
— «مین بیت، قویاشنڭ اوزندندە ماتورراق»
دیدی.

یالتراب طورغان نورلی، جلی هم ماتور قویاش هوالی صلوات کوپرینه:

« سین طوغان، ماتورن ماتورده شول، تیك سینكڠ ماتورلغڠ اوزی مینم ماتورلغمدن بیت، مین بولماسام، دنیاده سینكڠ آتـڠده بولماس ایدی » دیدی. بر نیچه مینوتدن صوڭ قویاش بولوط آستینه کرگان ایدی، هوالی صلوات کوپرینكڠ کوك یوزنده ازیده قالمادی.

قرده قالا بالاسی

بر قالاده طورا طورغان بالا، آولغه قایتقاچ قرغه چقغان ایدی. یوری طورغاچ صوقا صوقالاوچی بر آغایغه اوچرادیده طوقتاب صوراشا باشلادی:

- « ابزی! نی اوچون جیرنی جرتاسكڠ؟! ».

- یاڭغر یاخشی چلاتوب، قویاش یاخشی جلتسون اوچون. قوری هم قاتی جیرده اورلق فایدهسز یوغالا، بالام! ».

« بوجیرگه نرسه اورلغی چهچمكچی بولاسكڠ، آبزی؟! ».

« مونده کومەچ اوزلغی چەچەم ! »

« آبزی سین تیك مینی شایارتاسڭ ! دنیاده کومەچ اورلغی دیگان اورلوق یوق بیت ! » .

— « نیك بولماسون . کومەچنی بغدای اوننددن پشرەلر، بغدایني چەچوب اوسدرەلر » .

— « ئەنە تگننده یراقده کورنگان کوك چەچکلی اولەن نرسه اول، آبزی ! » .

— « ئە، اول اوسوب اوطورغان کولمەکلر، بالام! ».

« نیچك اول آلای؟ کولمەك جیرده اوسەی بیت، آنی سیتسەدن تگەلر » .

— « شولایمە! سیتسەنی جبدن صوغالر. جبنی جیتن سوسندن یاصیلر. ئەنە شول کوك چەچکلی اولەن جیتن ایندی ! » .

« آلای بولسە، مونە مینم اوستمدەگی کییمنی تکـگان پوستاوده سزنڭ باصوده اوسمیمە؟ » .

« اول پوصتاولر بزده اوسوون اوسمیلرده، آلایده بولسە بزنڭ قرلرده چابوب یوریلر بالام».

« آبزی ایندی سـین مینی بتونـلەی جولەرستەسڭ ! ».

— « یوق بالام ! طولا هم پوصتاولرنی صارق

جوننددن یاصیلر. صارقلر قرلرده یوریلر ئەنه کو-
رەمسڭ کتونی؟!» دیدیـده آطن ئەیدەب جیرنی
جرتا جرتا کیتدی. بالا اویلانا اویلانا اویـگه
یونەلدی.

چرکی - هم کیگەون

کیـگەون چرکیـدن:
-- «طوغان سین نیك کوندز اوچمیسڭ؟!»
دیب صورادی. قارشیسنه چرکی:
- «بیك اسسی. مین بیت بیك سیمز، سیمز
کشی نیچك ایتوب اسسیده یوری آلسون!» دیب
جواب بیردی.
آندن صوڭ چرکی کیگەوندن:
«صوڭ ایبدەش سین اوزڭ نیك یاڅغر
یاوغانده اوچمیسڭ؟!» دیب صورادی.
کیگەون:
-- «ای دوست! کورمیسگمنی مین نیندی
کیینوب یوریم. یاڅغرده یاخشی کییملر ناچارلانا
بیت!» دیب جواب بیردی.

جه‌ی کوننده

قاتی اسسی . هوا بورکو. قزا دنیا صَبر جیتمی ،
جیل ایسمی آزغنده‌ده. برگنه یافراقنی سلکتمی .
قوریلق هر اورنلرده . کیبه واق واقغنه کوللر ،
شیکه‌رگه یوز طوتا قرده ، اوله‌نلر ، چه‌چکه‌لر ، گللر .
آغاچلر آستینه صغنا ، بالالر بارچه‌سی برگه ،
آلایده بولماسه بارسی ، توشه‌لر سیکرشوب کولگه.
آلار آپپاق بالقلر کوك یوزه‌لر ایرته‌دن کیچکه
قدَر شونده، طوڭوب بتمیچه یارغه چقمیلر هیچده .
منه شونده کیسه‌کدن یوزگه بر نرسه تیوب کیتدی ،
صَبامی ، نرسه‌در ، صالقنچه‌راق بر جیل سویوب کیتدی.
یاقن اورماننڭ آرتنده یه‌شنار یالتری آز- آز
یراقدن ، ئلله قایدن ، ایشتله کوك کوکره‌گان آواز!

عبد الله طوقای .

دورت تلك

١ نچی : قش کونی ایدی. علی تیمر آیاقده‌ده ، چاناده‌ده
شووب آرغاچ ، قزاروب ، شادلانوب اویگه
قایتدی . آتاسینه :

— « قش کونی کوکللی صوك ! هر وقتده قش-
غنه بولوب طورسه نیندی یاخشی بولور
ایدی!» دیدی. آتاسی علینك بو سوزلرن،
اوزینك کچکنه دفترینه یازوب قویدی.

٢ نچی: یاز کونی کیلدی. علی قرلرغه-بولونلرغه
چغوب چوار کوبه‌له‌کلر قووب یوروب،
ایسلی چه‌چکلر جیوب آروب اویگه قایتدی.
« یاز کونی بیگره‌ك کوکللی، ئه‌تی! هر وقت
یاز بولوب طورسه‌چی!» دیدی. آتاسی
علینك بوتله‌گنده یازوب قویدی.

٣ نچی: علی آتاسی ایله پچه‌ن چاپقان یرگه باردی.
بتون اوزون کون بویی بالق طوتوب،
جیله‌ك جییوب، یه‌شل پچه‌ن اوستنده آوناب،
آروب کیچ اویگه قایتدی. آتاسینه:
— «بتون یل بویی جه‌ی بولوب طورسه نیندی
یاخشی بولور ایدی» دیدی. آتاسی علینك
بوتله‌گنده یازوب قویدی.

٤ نچی: کوز یتوب باقچه یمشلری جییا باشلادیلر.
علی آتاسینه کیلوب:

«کوزکونی بارلق وقتدنده کوکلمیره‌ك ایکان!»
دیدی.

آتاسی اوزینڭ کچکنه دَفتَرن آچوب علیگه کورسه‌تدی هم آنڭ یاز، قش هم جه‌ی کونلرنده‌ده شولای ئه‌یتکانن علینڭ اوزندن اوقتدی.

یاڭغر صوڭنده

(نجیب دوماویدن اوزگه‌رتلدی)

بووا بوویق، بووالر، دیوشه‌لر بالالر.
بالاقلرن صزغانوب، یالان آیاق چابالر.
چپر چپر چابشوب بیگره‌ك قزقلانالر:
یول اوستینه آرلی بیرلی چبق چابق قاغالر.
شول چبقلر یانینه، صازلی بالچق صالائر،
بووا بولا بووا دیب، شادلانشوب قالالر.

صو جییولا بوواغه دیب طورغان چاغنده،
آطلی آربا مونده کیله؛ منه قایغی طاغنده.
کوبچه‌ك ایله ایزگه‌له‌ب اوزوب کیته آطلیلر،
بالالرنڭ بوواسینه ئه‌یله‌نوبده باقمیلر.

بالالرده ایرنمیچه آنی طاغن قابلیلر؛
یاصابغنه بترگانده کیله طاغن آطلیلر.

بولمی قالا بووالری: کیبوب کیته یوللری،
تیك شادلقغه شونسی قالا: قاتوب بته قوللری.

کون-تون

ایرته

ایرته دنیا جانلانا، مشرق یاغی آللانا،
قویاش نورلری توشوب یرگه یالغانا.
یاقتره قالا، اوراملر، قرلر، یاقن اورمانلر،
طاولر، باغلر، باقچەلر، نورغه غرق بولغانلر.
طوردی خلق، شاوشو هر بر توشلرده،
کتو کتو منمکده کوکگه جیتز قوشلرده.
شوشی وقت بالالر، مکتب طابا بارالر.
بوقچەلری آرتنده، آنلر علم دردنده.

عبدالله صوقایف.

طاك آتدی. یولدزلر سوندیلر. کوك یوزندن
یوغالوب بزگه کورنمی باشلادیلر. بولوتلرنی طومان

قابلاب آلدی. کوزگی توسلی یالتراب طورغان صو اوستلرینه طاڭ شه‌وله‌سی توشوب بیگره‌کده یالتریلر. صو بویلرنده قامشلر، اورمانلرده آغاچلر، باقچه‌لرده گللر ـ چه‌چکلر بیك طنچ یوقلیلر. هر یاقده بوشلق، طنچلق هم صافلق. آغاچلرغه قاغلوب کیتسه‌ڭ یافراقلردن چق صولری یاڭغر شیکللی یاوالر. منه شول چاغنده یڭل گنه طاڭ جیلی ایسوب کیته. صو اوستلری شادرالانه. قچقرشوب قر اورده‌کلری اوچوب کیته‌لر. بالقچیلر، کیبه‌رورگه ئلـگان جه‌تمه‌لرن، ایشکه‌کلرن آلوب، یلغاغه طابا کیتوب بارالر. قوشلر قویاش چقغانن کوتوب صایراشوب اوطورالر. بتون دنیا کوله ـ یالتری.

کوندز

منه قویاش چقدی. صیبرلر، صارقلر هم باشقه حیوانلر جییلشوب، کتوچینڭ چبرقی شارتلاتقانن طڭلی طـڭلی کتو بولوب باصوغه ـ قرغه چغوب کیتدیلر. کشیلرنڭ قایوسی صوقاغه، قایوسی پچه‌نگه، قایوسی بازارغه کیتدی. قوشلر بالالرینه جیم ازله‌رگه کیتدیلر. قویاش قزدرا. چق صولری کیبوب بتدی. آغاچلر، گللر ئه‌لسره‌ب خدایدن

ياڭغر تليلر. دنيا شاو كيله. بارلق جان ايه‌سى اشده. كيله‌سى كون اوچون بارسيده آزق حاضرلى. قاتى جيل چغا. آغاچلر شاوليلر. يه‌شره‌ك آغاچلر- نڭ باشلرى بوگولوب جيرگه تيه يازوب قالا كوك كوكره‌ب، ياشن يه‌شنه‌ب، جلى ياڭغر جاوب كيته. جيل باصله. دنيا ينه‌دن يالترى، ينه‌دن قوياش قزدرا. شولاى ايتوب كيچده يته باشلى.

كيچ

كيچ بولدى. كتودن صييرلر اييه‌لرن طويدرورغه سوت جيوب قايتديلر. آطلر كون بويى اشله‌ب قايتوب، اوطلارغه، ايرته‌گى كون اوچون كوچ جييارغه بولونغه چغوب كيتديلر. اشچيلر قايتوب طنچلاب آشارغه- اچه‌رگه اوطورديلر. قوياشده جير يوزن كوزندن برقات اوزدروب يال ايته‌رگه ديڭزلر آرتينه كيتدى. آنڭ اورنينه كوك يوزن يولدزلر چوارلاديلر. كوندز اويانوب شاولاغان بتون دنيا ايندى ته‌ملى يوقوغه طالدى. بتون دنيا طب طن.

یاڠغر یاو! یاو! یاو!

بزگه آچلق کیلمه سون،
آچدن خلق اولمه سون،
وبا کبك چیرلرنی،
هیچ بر آدم کورمه سون.
صییرلرده سوت بیرسون،
ایگنلرده بیك اوکسون،
ایگنلرنڭ باشلری
آچ بولماسون طوق بولسون
اندرلرده کیبه‌نلر
آز بولماسون کوب بولسون.
یاڠغر یاو! یاو! یاو!
باقچه‌ده‌غی آلماغاچ
قوری یاڠغر یاوماغاچ،
باقچه‌لردن نی فایده.
آلما پشوب طورماغاچ.
یاڠغر یاو! یاو! یاو!
یلغه آقسون یوللردن،
طاشوب چقسون یارلردن،
ماتور یاڠغر صوڠنده.
خوش ایس چقسون قرلردن.

نجیب دوماوی.

تورلی حکایەلر

صوقاچی هم پادشاه

کونلرده بر کون بر پادشاه صونارغه چقغان ایدی. آو آرتندن قودن قرغه اوزوب یورگاننده، بر سوروب، ایگن ایگوب طورغان بر صوقاچیغه اوچرادی. یانینه باروب سلام بیردی صوقاچی سلام آلوب: «خوش کیلدگز؛ سلطانم!» دیب قول قاوشروب طوردی. پادشاه صوراشا باشلادی:

— نی اشلیسڭ؟

عمرگزگه دعا ایتوب ایگن ایگەم، تقصیر!

یلنده نی چاقلی آشلق صاتاسڭ؟

قایسی یلنی یوز، قایسی یلنی بیش یوزلك صاتام، سلطانم!

اول آقچەنی نی اورنلرغه طوتاسڭ؟

— خدایغه شکرلر، سزگه دعالر ایتوب، بر ئلوشـن اوز کیرەکلرمه طوتام. بر ئلوشـی ایله بورچلرمنی تولیم. بر ئلوشـن اوسمگه بیره م، سلطانم!

نیچك بورچلاندڭ ! بورچ آلو نیگه کیره‌ك بولدی ؟

— کچکنه بالا کونلرمده، بر اشکه ده یاراما-سامده، آتام آنام مینی آصراب اوسدردیلر. آنلرغه بورچلاندم. ایندی آنلر قارتایدی، بر اشکه ده یارامیلر. شونلرنی آشاتوب، اچروب بورچمنی تولیم، سلطانم !

— آلای ایکان.... آقچه‌منك بوالوشن اوسمگه بیره‌م، دیدڭ. اوسمگه آقچه بیروب فایده‌لانونك یاراماغانلغن بلمیسگمنی ؟

— بیش جان کچکنه بالالرم بار... آنلرنی آصراب-آشاتوب اچروب طورام. مین قارتایغاچ آنلرده قارارلر، اوسمگه بیره‌م دیگانم شول.

— بیك یاخشی ایته‌سڭ! دیب پادشاه اول کشیگه بر یوز آلتون بوله‌ك ایتوب کیتدی.

(«دردمند»دن اوزگارتلدی)

باصقچ

سو یه‌لگان اوی تورنده، بار ایدی غایتده زور باصقچ،

قرقلاب باصمەسی بار، بیك آورهمده اوزون باصقچ.
کیوەکلکدە برابر بولسەلردە باصمەلر برگە
یوغارغی باصمە تیگلەشمی، توبەنگی باصمەلر برلە.
یوغارغی باصمە مغرور: مین یوغاری، سز توبەنسز،دی،
نیچلك عالی مینم اورنم، توبەنگیلر کورەمسز؟ دی.
بر آدم کیلدیدە شول چاقدە ئەیلەندردی باصقچنی،
توبەنگی باصمەلر مندی، یوغارغیسی توبەن توشدی.

(عبد الله طوقایف)

بالالر کوزلگی

علی نڭ آتاسی کتاب اوقوغاندە کوزلری کور-
مەگانگە هر وقت کوزلك کیوب اوقی ایکان. علی
آتاسینڭ بولای جالتراب طورغان کوزلکلر کیوب
اوقوینە بیك قزقغان.
برکوننی علی، آتاسی کتاب اوقوب اوطورغاندە
یانینە کیلوب: «ئەتی! میڭادە بازاردن کوزلك آلوب
قایت!» دیگان.
آتاسی علینی آرقاسندن سویوب: «یاری
اوغلم، یاری! سیڭا ایرتەگە بازاردن بالالر کوزلگی

آلوب قایتورمن » دیگان هم ایوته‌گیسن اوغلینه الفبا کتابی آلوب قایتوب بیرگان .

تیك طورو فائده‌لی

بر کشی جدی کوننده قردن صاندوغاچلر طوتوب آلوب قایتوب چیتلککه یابقان . بو صاندوغاچلر‌نك بارسیده قایغروب صایراغانلر . آرالرندن برسی بیگره‌کده آرتق قایغرغان . بیگره‌کده موڭلی ایتوب صایراغان . طاوشن بر قالایتقان بر نچکه‌رتکان : بوون بوون ایتوب صوزوب ئلله نیچه آدملرغه قدر اوزایتقان . طکلاب طورغان کشیلرنك کوڭلینه ئلله نرسه‌لر کیلورلك ایتکان . شوڭار کوره تسگی کشی باشقه بارلق صاندوغاچلرنی چغاروب جیبه‌روب عمر بوینچه چیتلکده صایراب طوررغه تیك بونسن‌غنه آلوب قالغان .

یاخشی جواب

بر بالا اوستون یابقان طاباق ایله اورامده نرسه کوته‌روب بارا ایکان . بونی برادبسز کشی کوروب :

«بوطاباقغه نرسه صالوب آلوب باراسڭ؟» دیـمب صوراغان. بالا: «آلای کشیگه ئەیتورگه یاری طورغان نرسه بولغاچ، اوستن قابلاماسلر ایدی آنڭ!» دیب جواب بیرگان. تـگی کشی نیك صوراغانینه اوکنگان. اوزینڭ بر کچکنه بالانقی قدرده عَقْلی بولماغانغه بیك اویالغان.

اویلامی یاخشیلق ایتو

اوچی، یاش بر آیو بالاسن توری کوینچه طوتوب تربیەلەب اوسدرگان. بر آز خدمت ایتەرگەده اویرەتکان. اوزی یوقلارغه یاتقانده، آیو بالاسن چبن-چرکی قوغالاب طورورغه قوشا ایکان. بر کوننی اوچی یوقلاب، آیو بالاسی اوز عادتنچه چبن قووب طورا ایکان. برچبن قوغان صاین ینه کیلوب قونوب آیو بالاسینڭ آچوون کیترگان. آخرنده آیو بالاسی چبننی اوتروب اوچ آلورغه توبەگان. شاقتی زور بر طاش کوتەروب چبننڭ ینه قونغانن صاقلاب طورغان. چبن اوچینڭ بیتینه طاغن کیلوب قونغان. آیو بالاسی حاضرلەب طورغان

طاشی ایله آوچی بیتنده‌گی چبنگه بیك قاتی صوقغان . چبن اولگانمی، اوچوب کیتکانمی ؟ کوروچی یوق . تیك آوچینك باش سویه‌گی واتلوب بتوب،شوندوق جان بیرگان . صوکندن بلکه آیو بالاسیده قایغرغاندر . تیك چاره یوق شول .

اوتکن بالا

بر مجلسده قوناقلر - زور کشیلر ، شونده‌غی بر بالانی سویله‌تکانلر . آنك ماتور جوابلرینه ایسلری کیتوب ماقتی باشلاغانلر . تیك بر کشیگنه باشقه‌لرنك ماقتاولرن اوشاتمی اوطورغان . تگی بالانی اویالتوب قالدرور اوچون « کچکنه چاغنده اوتکن بولغان بالالر ، زوراینغاچ آکغرالانالر » دیب ئه‌یتکان . تگی بالا برده اویلاب طورمیچه : « آلای بولغاچ آبزی ، کچکنه چاغنده سینده بیك اوتکن بولغانسکدر ! » دیگان . تگی کشی بیك قزارغان ، اویالغان .

صوقر هم آقساق

بر قالاده برسی آقساق، برسی صوقر ایکی عریب (بوری هم اش اشلی آلمی طورغان) کشیلر بار ایدی. بونلرنی بیك شفقتلی بر بای تربیه ایته طورغان ایدی. بو ایکی عریبنك بختسزلکلرندن تگی بای اجل جیتوب اولب کیتدی. بونلر هیچ بر یاردمچیسز قالدیلر. ایکیسیده اوطورغان اورنلرندن قوزغالا آلمی بایتاق کون اوزدرغاج بیك آچقدیلر؛ بولای اوطوروب طورسەلر اوزاقلامی آچلقدن اولەچکلرن بلوب چاره ازلی باشلادیلر. بایتاقغنه کیگاشوب آخرنده چارەسنده طابدیلر: صوقر آقساقنی کوتەروب یورورگه - آقساق صوقرغه یول کورسەتوب یورورگه بولدی هم شولای ایتدیلرده. برسینك آیاقلری، ایکنچیسینك صاو کوزلری برگەلکده بومسکینلرگه کوب فائده بیردیلر.

آرسلان، تولکی هم بوری

بروقتنی آرسلان، تولکی هم بوری اوچەولب آوغه چقغانلر؛ بر ایشەك، بر قویان هم بر قوی

طوتوب اورمان بوییینه کیتوب بولەرگە اوطورغانلر.
آونی بولەرگە آرسلان بوریگە قوشقان. بوری:
«ایشەك آرسلانغە، قویان تولـکیگە، قوی میڭا»
دیگان. آرسلاننڭ بوڭار بیك آچوی کیلـگاندە،
بورینڭ باشـن صوغوب واتقان. آندن صولڭ
تولـکیگە بولەرگە قوشقان. تولـکی: «ایشەکنی ایرتە،
قویاننی کوندز، قوینی کیچ آشارسڭ؟» دیگان.
آرسلاننڭ کیفی کیلوب تولـکیدن: «درست اوستا
ایکانسڭ بولوگە! بو اوستالقنی سیڭا کم اویرە-
تدی؟» دیب صوراغان. تولـکی جوابندە: «میڭا
بو اوستالقنی بورینڭ یارلغان باشی اویرەتکان
ایدی» دیگان.

آچ تولـکی

بر آچ تولـکی یەمش باقچەسینە کروب قزاروب
پشوب طورغان یەمشلرنی کوروب بیك قزقغان.
آغاچلرنڭ تورلی یاغندن سیکرگەلەب قاراسەدە هیچ
بردانە یەمش آلا آلماغان. آخرندە تمام امید اوزوب
«بو یەمشلر بولایغنە تەملی کورنەلر. درستی ئلی

آنلر پشمه‌گانلر. آشاسام اچمنی آورتدرورلر. آشاماو آرتغراق» دیب آقرنغنه باقچه‌دن چغوب کیتکان.

قارغا هم تولکی

قارغا قایدندر، بر کیسه‌ك ایت طابوب اورمانده بر آغاچنڭ باشینه قونغان. بونی حیله‌کار تولکی کوروب قارغا آوزنده‌غی ایتنی آلداب آلمقچی بولغان. تولکی، قارغا قونغان آغاچ توبینه کیلوب بیك آقرنغنه سوزگه باشلاغان: «ای دوست! سین نیندای ماتورقوش! بتوناله‌ی اوجماخ قوشینه اوخشی‌سك! سینی کورسه طوطی قوشده کونله‌شور ایدی. توسی بوقدر ماتور بولغان قوشنڭ طاوشیده بیك موکلی، صایرارغه‌ده بیك اوستا بولورغه کیره‌ك» دیگان. تیلی قارغا تولکی حیله‌سن بلمه‌گان. بیك قوانوب تولکیگه صایراب کورسه‌تیم دیب آوزن آچقان. آوزنده‌غی ایت کیسه‌گی توشکانن، تولکی آشاغانده غنه کورگان.

ماچی هم ایگەو

برقاراق ماچی اشارغه ازلەب یورگانده قاید-
ندر بر مایلی ایگەو طابوب جالی باشلاغان. ایگەو
اوتکن تشلری برلەن ماچینك تلن یرطوب قاناتا
باشلاغان. ماچی تلی قاناغانن سیزمی همان جالی
ایکان؛ «بو نیمدای بتمەس تەملی نرسه طوری
کیلدی» دیب اویلی ایکان. آنی بونی اویلامی همان
جالاغانده جالاغان. اوز قانن جالاغانن تلی اوزلوب
توشەرگه یاقنلاغاچ غنه سیزگان.

تیگەنەك

بر تیگەنەك آغاچی، خلقنك بیك یامانلاب سو-
یلەوندن خورلانوب بیك جلاغان. گللردن کونله-
شوب اوزینك حالندن باقچەچیغه زارلانمقچی بولغان.
باقچەچیغه بارغانده: «مینی باقچەغه گللر آراسینه
اوطورتوب، صو سیبوب، تربیەلەب اوسدرسەڭ
مینم چەچك هم یمشلریمه صوقلانماغان کشی بولماس
ایدی. هیچ بر کشی یامانلاماس ایدی. بلکه هر
کشی ماقتاب سویلەر ایدی» دیگاچ؛ باقچەچی

اشانوب، آنی باقچه اورتاسینه ایك یاخشی یرگه اوطورتقان. هم صو سیبه سیبه اوسدرگان. باقچه‌چی، تیگه‌نه‌ك چه‌چك آطوب یمش بیرگانن کوته باشلاغان. تیك نیقدر کوتسه‌ده ایس کیته‌رلك چه‌چه‌کده کورمه‌گان. «تیگه‌نه‌ك یمشی» دیگان یمشده آشی آلماغان. تیگه‌نه‌ك تربیه برله‌ن اوسوب طامرلرن یاق یاقغه جه‌یگان. تیره ئه‌یله‌نه‌سنده‌گی گللرنی ناچارلاندروب قورتوب بترگان. چه‌نچکیلری یانینه کشی کیله آلماسلق بولوب جوانایغان.

کوزگی هم مایمول

ئلله نیچکگننه، بر مایمول برله‌ن بر آیو ایکیسی برگه کوزگی آلدینه طوری کیلگانلر کوزگیده اوزلرینك صورتلرن کوروب الك قورقغانلر. بر آزدن صوك آنلرنگده اوزلری شیکللی حیوان ایکانن بلگاچ بر آز طنچلاغانلر هم مایمول یاننده‌غی آیوغه آقرنغنه آیاغی برله‌ن تورتوب سوزگه باشلاغان: «قارا ئلی ایبده‌ش! ئه‌نه تکی کورنگان حیوان نیندای یه‌مسز، نیندای شقسز، آیاقلری

نیندای کەکری، بیتی کیلشسز، اگر مین شول حیوانغە آزغنە اوخشاغان بولسەم، دنیادە طورماس ایدم» دیـگان. آندن صوڭ آیودە اوز صورتن کورسەتوب: «بونسیدە ماقتارلق توگل. ای خدایم! بونلر شوشی کیلشلری برلەن دنیادە یوروركە نیچك اویالمیلر ایکان» دیگان.

ئەتەچ هم انجی بورتگی

بر ئەتەچ، چوبلك باشلرندە قازنوب یوروب بتونلەی آردی. آلایدە طاوقلرنی قتاقلاب چاقرورلق هیچ بر نرسەدە طابا آلمادی. بو اش بزنـڭ کیکریکلی ئەتەچ باطرغە بیك زور خورلق بولدی؛ آچووندن برنیچەکون رەتدن اوچ ایتوب قویاش بایغاچ قوناقلامی، قویما باشلرینە منوب قچقروب یوردی. طاڭ آتقاچدە چوەشوب چداب قچقرمی قالغالادی. تیك ئەتەچنڭ بولای اش طاشـلاوینە برەونگدە ایسی کیتمەدی، هیچ کمنڭ اچی پوشمادی. آخرندە ئەتەچ ینەدن اشگە باشلادی. چوپلـکدە بر آز قازوب ماتاشـقاچ بر دانە انجی بورتـگی

طابدی؛ ئەیلاندروب قاراشدرغالاغاچ اوز اوزینە صوقرانوب: «خلق انجی دیب ایسی کیتە. بیك فائدەسز نرسە ایکان اول. بو طابلغانچی میکا بر یارما، یا کە طاری بورتـگی طابلغان بولسە نیندای شادلانور ایدم» دیدی.

باطرقویان

کوچلی حیوانلر برگەلەشوب بر زور آیونی آولاب، بر کیك قردە طوتوب یقدیلر. طابشنی اورطاغە صالوب اوز آرا بولەرگە طوتونغاندە، قویاندە کیلوب بولشە باشلادی. تگی حیوانلر قویاننك بولای باطرلق ایتووینە ایسلری کیتوب: «سین بوندە نی اشلەب یوریسك، آیونی آولاغان چاقدە سین بوندە یوق ایدك بیت» دیدیلر. قویان بردە آبدرامیچەغنە: «آیونی اورماندن کم قووب چغاردی دیب بلەسز؟ آنی قووب چغاروچی مین بیت!» دیدی.

قارتایغان آرسلان

آرسلان قارتایدی. بر وقت اوزینك قورشقان، صالنغان آیاقلری اوستنده باصوب طورا آلماینچه یغلدی. بو شولای اگغراشوب یاتقانده، بارلق حیوا- نلر آرسلاندن ایسکی اوچلرن آلورغه کیلگانلر ایدی. هر بر حیوان اوزنچه برجزا بیرورگه طریشه ایدی. بختسز آرسلان خداینك یازمشینه بوی صنوب، اولم کوتوب یاتا ایدی. شول چاغنده کوزن آچوب قاراسه، ایشه‌کنکده تیبه‌رگه ئه‌زرله- نگانن، تیك قاتیراق آورتا طورغان جیرن صایلاب ماتاشقانن کوردی. آرسلان بونی کورگاچ بیك خورلانوب خدایدن تیزره‌ك اولم صوری باشلادی: «جان بیرو نی قدر آرو بولسه‌ده، مینم اوچون ایشه‌کدن جبر کورودن آرتغراق بولور ایدی» دیدی.

تیگزلك

ایکی مه‌چی قایدندر، شاقدی زور صاری مای کیسه‌گی طابوب، شونی برسی برسینه بیرمه‌س اوچون طالاشه باشلادیلر. آخرنده بونلرماینی

تیگزلەب بولدرتورگە دیب مایمولغە باردیلر. مایمول دنیانی کوب کورگان حیوان؛ بولایغنە بولمی، اولچەو برلەن اولچەب بولەرگە طوتوندی. الـك مـاینی ایکیگە کیسدیدە، اولچەونڭ ایکی یاغینە ایکیسن صالدی. مای تیگز کیسلمەگان ایکان، بر یاغی بر آز باصدی. مایمول بو آورلقنی تیگزلەر اوچون، آورراق کیلـگان ماینی بر آز آشادی. طاغن اولچەوگە صالوب قاراغاچ ایندی ماینڭ بو کیسەگی یـگل، تـگیسی آورراق کیلدی. مایمول آندندە آبدراب طورمادی: بونسندە بر آز کیمروب اولچەوگە صالدی. ایندی بوسی یـگل کیلوب، اوّلـگیسی آور کیلدی؛ مایمول آنسن بر آز کیمردی. شولای ایتوب تیگزلیم دیب مایلرنی آلماش تیلمەش کیمرە کیمرە آشابدە بتردی. اولچەونڭ ایـکی یاغیـدە تیگزلەندی. مەچیلردە طاوش طنسزغنە قایتوب کیتدیلر.

طوز هم بولوط

ایشەك اوستینە آرتلغان یوكنی قایدەدر، آلوب

بارغانده، بو صو آرقـلی چغارغه طوری کیلدی.
ایشه‌کنك یوگی طوز ایکان. صو تیگاچ ئروب بایتاق
یگّله‌یدی. بونی ایشه‌کده سیزوب اچینه صالوب
قویدی. ایکنچی مرتبه خوجه‌سی آوریوك صالسه،
صو آرقلی یوزوب چغوب یگّله‌یتمکچی بولدی.
کوب اوزمی، ایشه‌ككه ینه شول یول برله‌ن
بارورغه طوری کیلدی. تیك بو کون یوکده طوز
توگل، بلکه مونچاده جوونا طورغان بولوط ایدی.
ایشه‌ك یوکنی یگّله‌یتو اویی برله‌ن صوغه کردی.
تیك ایشه‌ك کوتکانچه یگّله‌یمه‌دی، بلکه بولوطلر
ئلله نی قدر صو جیغانغه کوره آورلاندیلر. ایشه‌ك
نی قدر چغارغه آزابلانسه‌ده، بولدرا آلمیچه شونده
باتوب اولدی.

صارقلر هم صاقچی اتلر

بر باینك اورمان بوینده‌غنه یوری طورغان
صارق کتووینه بوریلردن بیك کوب زیان کیله
ایدی. شوکار کوره اول، صارقلرنی بوریلردن

صاقلار اوچون کتوگه بر ایکی دیسته اتلرده
قوشوب یبه‌رگان. بوقدر اتلر بارنده کتوگه بوری
کره آلماوی بیلگیلی؛ کرمه‌گانلر، یاقنده کیلمه‌گانلر.
بو قدر صاقچیغه آزقده بایتاق کیره‌ك بیت. کون
صاین بر صارقدن باشقه‌لری سلامت طورغانلر.
صاقچیلر اوزلرینه آزقنیده شولوق اوزلری صا-
قلاغان مالدن صایلاغانلر. هر کوننی بر صارقنی
طالاشوب، صوغشوب آشی آشی، بر نیچه کوندن
کتونی بتونله‌ی بتره یازغانلر. بو صاقچی اتلرنك
آوزلری صارق ایتی برله‌ن قزغان. اوّلگی شیکللی
سویه‌ك ازله‌ب آزابلانمی باشقه کتولرگه‌ده بورن
صوزا باشلاغانلر. آخرنده بو صاقچیلرنك اوزلرندن
صاقلانو اوچون صاقچیلر قویارغه طوری کیلگان.

آط هم ایشه‌ك

بر کشی، آط هم بر ایشه‌کگه یوك تویه‌ب یولغه
چقدی. بیلگیلی ایشه‌ك آط یوروشینه چدی آلمادی-
آردی. بر آز بارغاچ ایشه‌ك آطغه قاراب: «ایبده‌ش
میگا بو یوك بیك آور بولدی. بو کوینچه مین

باراسی یرگه باروب یته آلمیم. بر آزن اوزگه آلسانه !» دیدی. آط، ایشه‌کنك حالندن کولو بره‌کگند:
« زیان یوق، چنلاب کوچه‌نوبره‌ك، طرشو براق طار-تساڭ آلوب باروسڭ ئلی. مینم اوز یوگمده بایتاق بار» دیدی. آخرنده بارا بارا چدی آلمیچه، ایشه‌ك یغلوب اولدی. خواجه ایشه‌ك اوستنده‌گی یوکنیده، اولگان ایشه‌کمڭ تیریسنده طوناب آلوب آطغه سالدیده قامچیلاب قوغالی باشلادی. حاضر ایندی آط، ایشه‌ك ایسه‌ن چاغنده آنڭ بر آز یوگن اوزینه آلماغانینه اوکندیده، اما اش اوتکاچ اوکنونڭ فایده‌سی یوق شول.

یاخشی ات

بریورتقه، بوش قابچغن قولتق آستینه قستروب قارت تله‌نچی کیلوب کردی. اویاسنده طنچقنه یاتقان به‌یله‌ولی ات بونی کورگاچ، اویاسندن چغوب، قارتقه قاراب آمالاب آوره باشلادی. اوّل تله‌نچی قارت اتنڭ بواورندن بیك قورقدی.

صوڭره اتـكه قاراب : « نيك بو قدر قاتي اورەسڭ؟
مين قاراق توگل، اورلاو اويى برلەن كيلمەدم
ايكى كوندن بيرلى طاماغمه بر نرسەده قابقانم يوق.
قارنم بيك آچقدى. ياخشى خواجەلر آشارغه بر
نرسه بيرمەسلر ميكان ديب كيلدم » ديدى. اتده :
« ميندە سينڭ آچلغڭنى بلـگانگه كوره، تيزرەك
سينى كوروب آشارغه بيرسونلر ديب اورەم ديب
جواب قايتاردى.

ايكى صوقا

بر تيمرچى، طوتـاش تيمردن ايكـى صوقا
ياصاب، صاتار اوچون بازارغه چغاردى. بو صو-
قالرنڭ برسن ايگنچى صاتوب آلوب اشلى - ير
سوره باشلادى. برسن بر باى صاتوچى آلوب،
صاتار اوچون كيبت ايشگى توبينه سويەب قو-
يدى. ايگنچى آلغان صوقـا، ير سوره سوره
شماروب، كومش توسلى بولوب يالتراب بتدى.
صاتوچى آلغانى كرنى تونى كيبت آلدنده سويەلوب

طوروب کوگەروب بتکان ایدی. برکوننی ایگنچی قودن صوقادن قایتقانده بازار آرقلی اوتوب صاتوچی کیبتینه چای آلورغه کردی. صوقاسن کیبت آلدینه کیتروبوك قویغان ایدی. شول چاغنده آولاقده ایکی طوغان صوقا بربرسن طانشوب ایسەنلك صاولق صوراشه باشلادیلر سوز آراسنده صاتوچی صوقاسی ایبدەشندن « ایبدەش، سین نیك بو قدر یالتریسڭ؟ » دیب صورادی. ایگنچی صوقاسی جوابنده: « اگر سینڭ شیكللی ترەلوب طورغان بولسەم، مینده قارالوب بتکان بولور ایدم. مین تونی کونی اش اشلیم، شوکار کوره بولای یالتریم، هم کوندن کون شمارا بارامن » دیدی.

بابالرمز: « یورگان طاش شمارور، تیك یاتقان طاش موکلەنور » دیگانلر.

یوقلاغان صاین بوتقا کورنمی

بر کشی توشنده بوتقا کورگان. بوتقانی بیك یاراتا طورغان کشی ایکان. کورگاچده بتون طاباغی برله

آشاب بتەرمكچى بولغان. تيك آشارغەقاشق تابا آلماغان. شول بوتقانى آشار اوچون يوگره يوگره قاشق ازلەب يورگانده او يانوب كيتكان. طاباق برلەن بوتقا بولوبده قاشق تابا آلمى قالو آبزيغه بيك آور بولغان. يوقلارغه ياتقانده يانينه قاشق آلوب ياتماغانينه بيك اوكنگان. بونى بو لايغنه قالدرەسى كيلمى، قولينه قاشق طوتوب ياكادن ياتوب قاراغان. كوزلرن يوموب، بوتقا كورنگانن نى قدر كوتوب ياتسه ده، بوتقا كورنمەگان.

ايكى كەجه

بر بيك تيرەن صوغه، آرقلى باصما صالنغان ايكان. بر وقتنى ايكى كەجه، شول باصماده قارشى اوچراشالر. برسى بر ياقغه، ايكنچيسى ايكنچى ياقغه چغارغه آشقغانلر. بر برسينه يول قوياسيلرى كيلمەگان. ايكيسيده اوز يولينه ـ آلغه طابا آشقنغانلر. شولاى ايتوب موگزگه موگز تره شوب طورغاچ، قزوب كيتوب باصما اورتاسنده سوزشه باشلاغانلر. آخرنده قايسى جيكگانن كورگان كشى يوق.

تیك ایکیسینڭ بر یولی صوغه توشوب یوغالغانلرن هرکم سویلی.

آرسلان هم طچقان

بر وقتنی کچکنه طچقان، آ ڭلاماسدنغنه، حیوا-نلر پادشاسی آرسلاننڭ کیفن یبه‌ردی. آرسلان بیك آچولانوب، آوزندن اوتلر چه‌چوب، طچقاننی تتوب طاشلیم دیب طورغانده، طچقان سوزگه باشلا-دی: «یبه‌ر- آزات ایت مینی ای پادشاه! قایچانده بولسه، مینده سینڭ بر خدمتگه یارارمن، فایده‌منی کوروسڭ!» دیدی. بو سوز آرسلانغه بیك کولکی طویولدی. شوندن آچووی باصلوب، طچقاننی یبه‌ردی. منه برکوننی آرسلان اوچیلرنڭ قوروب قویغان آوینه ئله‌کدی. شوندن صوڭ بتون دنیانی یاڭغراتوب باقرا هم بولشقه حیوانلرنی چاقرا باشلا-دی. لکن بارلق حیوانلرده آرسلانغه یاقن کیلورگه قورقالر ایدی. آرسلاننڭ طاوشن تگی طچقانده ایشتدی. ئلله قایچان بیرگان وعده‌سی بوینچه

تیزره‌ك یاردمگه کیلوب یتدی. اوتکن تشلری برله‌ن
آونك بارلق ئلمه‌کلرن کیسوب بتردی. آرسلاننی
اولمدن قوتقاردی.

آلما آغاچلری

بر قارت کشی، آزابلانوب، اروب آلما آغا-
چلری اوطورتوب یوریدر ایدی. بونی کورگاچ،
کورشیلری: «بابای! بوآلماآغاچلری سیگا نیگه کیره‌ك،
نیك بولای آزابلانوب یوریسك،آلما آغاچلری کوب
یللر اوزغاچقنه آلما بیره باشلیلر. آنلر آلما بیره
باشلاغانچی طورماسك بیت!» دیدیلر. بابای
بونلرغه‌قارشی: «اوزم آشی آلماسام، باشقه‌لر آشار-
لرده، میگا رحمت ئه‌یتورلر. رحمت ایشتو، یمشن
آشاودن خیرلیره‌ك. شوشی آغاچلر قورغانچی
رحمت ایشتوب طوروزمن» دیدی.

یالغانچی درست سویله‌سه‌ده اشانمیلر

بر شایان کتوچی مالای، قرده کتو کوتوب
یورگانده، کشیلرنی قورقتورغه اویلادی. اویلادی

Р... Библиотека
имени Ахмет-Заки Валиди

اویلادیده، کشیلرنی قورقته طورغان نرسەنی اویلاب طابدی. هم بیك آچی طاوش برلەن: « بوری بار! بوری بار!» دیب قچقره باشلادی. کشیلر کتوچینك طاوشن ایشتکاچ، تیزرەك جییلشوب، ملطقلر، سەنەکلر کوتەروب، اتلر ایەرتوب چابوب کیلدیلر. بونلرنی کورگاچ کتوچی مالای اچن اووا اووا کوله باشلادی. کیلگان کشیلر، اوزلرینك آلدانغانلقلرن بلوب قایتوب کیتدیلر. ایرتەگیسن، چنلابوق، بر کتو بوری کیلوب مالاینك صارقلرن آشی باشلادیلر. مالای، ایندی بوگون چنلابوق قورقوب جلی جلی: « بوری بار! بوری بار!» دیب قچقرسەده، برەوده کیلمەدی. اول کشیلری آنی کیچەگی شیکللوك آلدی دیب اویلادیلر. شولای ایتوب، بوریلر بیك راحتلەنوب ـ ایرکنلەب کتونی آشاب بتره یازدیلر.

صوصاغان قارغا

بر وقتنی بیك صوصاغان بر قارغا، اچەرگە صو ازلەب یوری طورغاچ برکوۋشین طابدی. تیك کوۋشین،

اوزونچه تیرەن؛ صووی توبندەگنه ایدی. قارغا، نی قدر کوۋشینگه باشن طغوب قاراسەده بورنی یتمەدی. آخرنده بایتاقغنه آزابلانغاچ حیلەسن تابدی. واق طاشلرنی بورنی برلەن چوقوب آلوب کوۋشین اچینه طوطرا باشلادی. شولای ایتوب بایتاق طوطرغاچ، کوۋشین توبندەگی صو قالقوب اوستگه چقدی. قارغاده اچوب طویوب، اوچوب کیتدی.

بوندن صوڭ «توركی اوقو» نڭ ۲ نچی جزئن اوقتورغه توصیه ایتله در.

حسین حسینوف نڭ مغازینده صاتلمقده اولغان کتابلر:

بزنڭ مکتب. ۱ نچی جزء الفبا. معلم: ن. دوماوی. ۱۲ تین. پوچته ایله ۱۴ تین

» ۲ » » قرائت » ۱۰ » — ۱۲ »

» ۳ » » قرائت » ۲۰ » — ۲۴ »

» ۴ » » » » ۱۵ » — ۱۹ »

» ۵ » » » » ۱۵ » — ۱۹ »

» ٦ » » ابتدائیلر اوچون تطبیقاتلی حساب ۱۵ » — ۱۹ »

» ۷ » » » علم حال ۱۵ » — ۱۹ »

» ۸ » » رشدیلر اوچون تطبیقاتلی علم حال ۱۰ » — ۱۲ »

تاریخ انبیا. ۱ نچی جزء. انبیا تاریخی. ف. کریموف. ۱۵ » — ۱۹ »

تاریخ اسلام ۲ » ظهور اسلامدن خلفاء عباسیه گه قدر. ۲۰ » — ۲٤ »

» ۳ » خلفاء عباسیه‌دن صوڭغی دور. » ۳۰ » — ۳٦ »

مختصر تاریخ عمومی. فاتح کریموف. ۱ صوم » » ۱ صوم ۲۵ »

تورکی اوقو. ۱ نچی جزء قرائت محمود مرجانی اثری. ۱۵ » — ۱۹ »

» ۲ » » » » » ۱۲ » — ۱۴ »

املا معلمی. صلاح الدین کمال الدینوف . . . . . ۸ » — ۱۰ »

عبادات اسلامیه. تحصیل کتبخانه‌سی ٦ جزء برگه توپلانگانی. ۲۵ » — ۲۹ »

» هر جزئی آیروم آیروم ۵ » — ۷ »

مختصر جغرافیا. معلملر اسیزدن قبول ایتلگان ف. کریموف. ۱۲ » — ۱۴ »

جغرافیا معلمی. رسملی هم خریطه‌لی ۱ نچی جزء. ۱۰ » — ۱۲ »

» » ۲ نچی » ۱۵ » — ۱۹ »

یڭل تجوید. مکتبلرگه قبول ایتلگان ع. لطفی وفا. ۵ » — ۷ »

قزاقچه الفبا. قزاق بالالری اوچون. م. قزلجاری. ۱۰ » — ۱۲ »

تربیه‌لی آنا. قزلر مکتبی اوچون. ر. فخرالدینف. . ۵ » — ۷ »

تربیه‌لی خاتون. » » » ۵ » — ۷ »

قزل[illegible]یه‌سی. » ۲ جزءدن عبارت هر برسی . . ۱۲ » — ۱۴ »

مع[illegible]لبنات. » ۴ » » » ۱۲ » — ۱۴ »

ع[illegible]ادات نسوان. » ۲ نچی طبع ر. فخرالدینف. ٦ » — ۸ »

[illegible]وامع الکلم. » حدیثدن » » ۱۲ » — ۱۴ »

علم حساب و آنڭ مسائلی. ۲ نچی طبع. شهیدالله واحدف. ۲۰ » — ۲٦ »

مختصر قواعد ادبیه. عبدالرحمن سعدی . . . . . ۴۰ » — ۴٦ »

قواعد ادبیه‌گه علاوه. » » ۲۵ » — ۲۹ »

گلزار صبیان. ع. ردودی. بالالرغه قرائت. ۱۲ » — ۱۴ »

طبیعتده سیاحت، تاریخ طبیعی. عبیدالله ردودی مصور. ۴۰ » — ۴۸ »

مراجعت اوچون آدریس:

Оренбургъ. Книжный Магазинъ Хусаина Хусаинова.